

Centralne Muzeum Jeńców Wojennych
w Łambinowicz-Opolu

Między Wehrmachtem a SS

Jeńcy wojenni w niemieckich obozach koncentracyjnych

pod redakcją naukową Violetty Rezler-Wasielewskiej

Opole 2010

Wstęp

Niniejsza publikacja stanowi pierwszą próbę bilansu polskich badań naukowych dotyczących jeńców wojennych różnych narodowości, którzy w latach II wojny światowej byli przetrzymywani w niemieckich obozach koncentracyjnych. Szkice prezentowane na łamach tego wydawnictwa dotyczą przede wszystkim terenu Polski. Tylko jedno opracowanie mówi o podchorążych Wojska Polskiego osadzonych w obozach Buchenwald i Mittelbau-Dora. Cieszę się, że w ten sposób możemy wreszcie upublicznić ustalenia na temat dotychczas mało znany, ale z całą pewnością nie mniej ważny od innych problemów związanych z funkcjonowaniem niemieckiego systemu obozowego w latach 1939–1945 i losów ludzi weń uwikłanych.

Historycy długo nie obdarzali tego zagadnienia uwagą, a kiedy zaczęli się nim zajmować, czynili to sporadycznie, na ogół przyczynkarsko bądź na marginesie dociekań naukowych na inne tematy, i zawsze w odniesieniu wyłącznie do jednego obozu. Niektóre wyniki przeprowadzonych badań nie znalazły w ogóle finału na kartach książek, a znaczna część ustaleń w tym względzie pochodzi dopiero z pierwszej dekady XXI w.

Losy jeńców wojennych w niemieckich obozach koncentracyjnych jako problem badawczy znajdowały się, i nadal znajdują się, głównie w kręgu zainteresowań historyków zajmujących się rekonstrukcją dziejów poszczególnych obozów. W większości badacze ci byli lub są pracownikami naukowymi muzeów, które istnieją na terenach byłych obozów koncentracyjnych, a więc Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy, Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, Państwowego Muzeum na Majdanku w Lublinie oraz Muzeum Stutthof w Sztutowie. Ich badania wpisują się w plany naukowe tychże placówek. Najwyraźniej zapewne ze względu na fakt, że jeńcy, z wyjątkiem żołnierzy Armii Czerwonej, nie stanowili liczniejszej kategorii tam osadzonych, nie stali się oni przedmiotem intensywnych badań naukowych.

Jak wynika z dotychczasowych ustaleń, losy jeńców-więźniów obozów koncentracyjnych są, niestety, nie mniej tragiczne niż pozostałych grup. Ważna też jest konfrontacja określonych w międzynarodowym prawie wojennym zasad traktowania jeńców ze stanem faktycznym, a także

konieczność rekonstrukcji procesu, w efekcie którego wziętych do niewoli żołnierzy Wehrmacht przekazał SS do obozów koncentracyjnych. Wyjaśnień wymaga również fakt swoistego zawieszenia statusu jeńców wojennych, którzy skierowani do tych miejsc, nie byli ani jeńcami, ani więźniami. Istnieje zatem potrzeba zaznajomienia się z wynikami najnowszych badań prowadzonych na ten temat w różnych ośrodkach w Polsce i to z perspektywy całościowej oceny niemieckiego systemu obozowego, w tym jenieckiego, a także upowszechnienia nowych ustaleń.

Inicjatywa podjęcia tego wyzwania wyszła z Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łąbinowicach-Opolu. Jej realizacja stała się możliwa dzięki życzliwości Jana Stanisława Ciechanowskiego, p.o. kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, za co bardzo dziękuje.

Violetta Rezler-Wasielewska

Spis treści

Violetta Rezler-Wasielewska – Wstęp	5
Piotr Stanek – Jeńcy wojenni w niemieckich obozach koncentracyjnych. Stan polskich badań	7
Prisoners-of-War in the German concentration camps. The state of Polish studies (Summary)	21
Kriegsgefangene in deutschen Konzentrationslagern. Stand der polnischen Forschung (Zusammenfassung)	22
Marta Grudzińska, Violetta Rezler-Wasielewska Żołnierze polskiego Września na Majdanku	23
The soldiers of the Polish September at Majdanek (Summary)	36
Polnische Soldaten des Septemberfeldzugs von 1939 in Majdanek (Zusammenfassung)	37
Beata Siwek-Ciupak – Dwa obozy radzieckich jeńców wojennych na Majdanku	38
Two camps for Soviet Prisoners-of-War in Majdanek (Summary)	59
Zwei Lager für sowjetische Kriegsgefangene in Majdanek (Zusammenfassung)	60
Jacek Lachendro – Los jeńców sowieckich w KL Auschwitz. Nowe spojrzenie	61
The fate of the Soviet Prisoners-of-War at KL Auschwitz. A new look (Summary)	73
Das Schicksal sowjetischer Kriegsgefangenen im KZ Auschwitz. Eine neue Perspektive (Zusammenfassung)	74
Piotr Setkiewicz – W cieniu Auschwitz. Brytyjscy jeńcy wojenni w Libiążu i Jaworznie	75
In the shadow of Auschwitz. British Prisoners-of-War in Libiąż and Jaworzno (Summary)	104
Im Schatten von Auschwitz. Britische Kriegsgefangenen im Libiąż und Jaworzno (Zusammenfassung)	105
Dorota Sula – Jeńcy sowieccy i włoscy w KL Gross-Rosen	106
The Soviet and Italian Prisoners-of-War at KL Gross-Rosen (Summary)	121
Sowjetische und italienische Kriegsgefangenen im KZ Groß-Rosen (Zusammenfassung)	122

Marek Orski – Internowanie i status jeńców wojennych	
osadzonych w obozie Stutthof w latach 1939–1945.....	123
The internment and the status of Prisoners-of-War at	
KL Stutthof (1939-1945) (Summary)	148
Internierung und Status der Kriegsgefangenen im	
KZ Stutthof (1939–1945) (Zusammenfassung)	149
Przemysław Jagieła – Podchorążowie-jeńcy wojenni	
w obozach koncentracyjnych Buchenwald	
i Mittelbau-Dora.....	150
Officers-Cadets – Prisoners-of-War in the concentration camps	
of Buchenwald and Mittelbau-Dora (Summary)	160
Offiziersanwärter – Kriegsgefangene in den Konzentrationslagern	
Buchenwald und Mittelbau-Dora (Zusammenfassung)	160